

«تدوین چارچوب طراحی شهری جهت باززنده سازی بافت تاریخی شهر خرم آباد با رویکرد توسعه گردشگری»

سیده زهره شاهرخی^۱، کیانوش ذاکر حقیقی^{۲*}

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۳۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۲۷

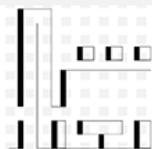
چکیده:

بافت تاریخی بخش قابل توجهی از شهرهای ما را در برمی گیرد که بدلیل معضلات خاص آن از گستره‌ی حیات شهر خارج شده و به بخش مسئله‌دار تبدیل شده است. مهاجرت گروه‌های اجتماعی با درآمد بالا و متوسط از مرکز به حومه شهرها و جایگزینی آنها با گروه‌های اجتماعی با درآمد پایین، زمینه را برای مداخله مدیریت، برنامه‌ریزی و طراحی شهری و باززنده‌سازی بافت تاریخی شهرها فراهم کرده است. بافت تاریخی خرم‌آباد بدلیل عدم توجه و رسیدگی به آن منجر به مهاجرت ساکنان بومی و اصیل آن و جایگزینی گروه‌های غیربومی و مهاجران روستایی با آن شده است. چارچوب طراحی شهری، سندی است که چگونگی به اجرا درآوردن سیاست‌ها و اصول طراحی در مقیاس یک ناحیه خاص را تشریح و مصور می‌کند که انعکاس فضایی آن به صورت چشم‌انداز ۲ بعدی از زیرساخت‌های موردنیاز آینده ناحیه تهیه می‌شود و بر اساس طرح مفهومی بهینه در قالب یک نقشه دیاگراماتیک عرضه و در آن الگوی کلی توسعه پیشنهادی در ۵ لایه ارائه می‌شود. این سند، معمولاً ناحیه‌ای را پوشش می‌دهد که احتمالاً فقط بخشی از آن در آینده‌ای نزدیک ساخته خواهد شد و برای تنظیم اقدامات و هماهنگی اسناد تفصیلی، از آن استفاده می‌شود. باززنده سازی، چشم انداز و اقدام یکپارچه و جامعی است که به حل مشکلات شهری میانجامد و سعی دارد بهبود مستمر و پایداری در شرایط زیست‌محیطی، اجتماعی، کالبدی و اقتصادی بخش‌های تغییر یافته یا در آستانه تغییر ایجاد کند. هدف از انجام این پژوهش، ارائه چارچوب طراحی شهری برای باززنده‌سازی بافت تاریخی شهر خرم‌آباد است. رویکرد این پژوهش توصیفی-تحلیلی است و با مشاهده، گفت‌وگو و مصاحبه با ساکنان و جمع‌آوری اطلاعات درباره موضوع به صورت کتابخانه‌ای و میدانی پرداخته می‌شود.

کلید واژه‌ها: بافت تاریخی، چارچوب طراحی شهری، باززنده سازی شهری، گردشگری شهری، شهر خرم آباد.

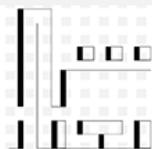
۱- گروه شهرسازی، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران.

۲- گروه شهرسازی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

مقدمه:

بافت فرسوده شهری یکی از موارد مطرح در کلیه شهرهای کشور است که هر کدام متناسب با شرایط انسانی و طبیعی خود نیازمند مداخله و اصلاح است، از آنجایی که بافت فرسوده در اکثر شهرها هسته اولیه شکل گیری شهر را شامل می شود این امر موجب اختلال در شکل گیری ارتباط و وحدت فضایی بین بخش مرکزی، بخش میانی و بخش پیرامونی می گردد، بافت فرسوده به دلایلی مانند مرکزیت همیشگی برای وحدت بخشی به پیکره شهر، دارای اهمیت خاصی است که این امر زندگی سالم و روان را در یک شهر تضمین می کند، یکی از موضوعات قابل مطالعه در جهت شناخت شهر و نحوه شکل گیری آن، مطالعه بافت قدیم شهر است، پس برای هرگونه حرکت عمرانی، نخستین گام شناخت بافت قدیم شهر می باشد (وارثی و همکاران، ۱۳۹۱:۱۳۰). بافت ها و بناهای باارزش تاریخی، میراث گرانبهایی هستند که حفاظت از آن ها نه تنها به ارزش های تاریخی و تمدن بشریت، بلکه به غرور ملی، فرهنگ و افتخارات هر کشور هویت می بخشد. بافت تاریخی شهرها، بخش جدانشده از دیگر بخش های یک شهر محسوب نمی شود و در چارچوب برنامه راهبردی توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تمام شهرها و چارچوب طراحی شهر نقش ویژه ای دارند (علایی، ۱۳۹۷:۳۱). بافت تاریخی شهر، حاصل فرآیند گذر چرخه زمان بر شهرهاست. ورود تدریجی ارزش ها و محتواهای گوناگون به این بافت ها در ادوار مختلف، به شکل گیری مفهوم مکان در این بافت ها کمک کرده است. این ارزش های کالبدی و محتوایی در عاملی به نام «فرهنگ» متجلی می شود که خود پدیده ای نوظهور نبوده و به یکباره در متن زندگی سکونتگاه های بشری به وجود نیامده است بلکه سیر تحول و تکامل آن همواره با گذر زمان همراه بوده و بیش از هر جای دیگر، در بستر بافت های تاریخی، فرآیند دگردیسی پیش رونده خود را ادامه می دهد (لطفی و همکاران، ۱۳۹۶:۲۳۰). رشد جمعیت و تاثیر آن بر شهرسازی تغییر شکل بافت های سنتی را سرعتی فزاینده و به دور از سیر رشد بطنی آن ها بخشیده است. بافت قدیمی و مرکزی شهرها که شالوده مدنی و تشکیلاتی خود را تا شروع شهرسازی دوره معاصر حفظ کرده بود (معماریان و زمانی، ۱۳۹۷:۳۰۲). بافت های تاریخی و فرسوده شهر که تحت تاثیر مدرنیزاسیون شتاب زده، جمعیت غیربومی بلاتکلیف و ناهماهنگ با زندگی شهری را به جای جمعیت بومی نشانده است، علاوه بر ایجاد محیط فیزیکی و کالبدی ناخوشایند، فضای اجتماعی ناپایداری را نیز به وجود آورده است. فضایی که مستعد وقوع ناهنجاری های اجتماعی است و خطر آن نه تنها این بافت ها بلکه کل شهر را تهدید می کند. حفظ بافت های تاریخی شهر ها در عین ایجاد حس هویت و غرور بر کیفیت سطح زندگی نیز می افزاید. باززنده سازی بافت، در واقع یعنی تلاش برای حفظ اساس و ساختار اصلی ساختمان ها و به طور کلی بافت های تاریخی و قدیمی به همراه ارائه کارکرد و عملکردهای مثبت اجتماعی و اقتصادی آن ها. منظور از حفاظت از این بافت ها نیز حفاظتی مؤثر و فعال از منابع و آثار باارزش در عین فراهم کردن امکان استفاده درست و اصولی است. طراحی شهری دانشی است که به کیفیات محیط مصنوع می پردازد و از حرفه های دخیل در فرآیند بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده به حساب می آید. برای محیط های مسکونی ما، امروزه، واژه بافت برانزده تر از واژه محله است. زیرا محله علاوه بر گردهمایی تعدادی دانه و معبر، ویژگی های دیگری هم دارد که نبود آن ها تجمع این اجزا را به بافت تبدیل می کند. امروزه متأسفانه شاهد ایجاد روزافزون چنین محیط هایی هستیم و حتی محلات موجود هم در خطر فروپاشی و تنزل در حد بافت می باشند (سلیمی و مهرزاد، ۱۳۹۴:۲). در دنیای امروز به طراحی شهری اهمیت تازه ای داده شده که از طریق انتشار اسناد متعددی صورت گرفته است. به طور کلی اسناد رسمی - حرفه ای طراحی شهری از ۲ گونه اصلی یعنی اسناد «مکان محور» و اسناد «موضوع محور» تشکیل می شود که اهمیت هدایت طراحی شهری در تمام اسناد موجود در سراسر دنیا مرتباً مورد تأکید بوده است (سعیدی مفرد و سفیدی شمیرانی، ۱۳۹۵:۱۰۲). ایران پتانسیل های فراوانی برای گردشگری و گذران اوقات فراغت دارد و از جهت تنوع اقلیمی در فصول مختلف، گردشگران زیادی را جذب می کند (زارع زاده و همکاران، ۱۳۹۴:۷۶). شهر خرم آباد، بدلیل آثار تاریخی باارزش و آب و هوا و طبیعت بکر و خوبی که دارد، منطقه ای منحصر بفرد است و پتانسیل جذب گردشگر در زمینه های مختلف را داراست. بافت تاریخی شهر خرم آباد بدلیل برخورداری از عناصر ارزشمند تاریخی، که نمونه بارز آن قلعه فلک الافلاک است، از غنا و جایگاه ویژه ای برخوردار است. در حالی که بدلیل مداخلاتی که در طی سال های گذشته در این بافت ها صورت گرفته است، انسجام و یکپارچگی و هویت آن خدشه دار شده است. بدلیل عدم وجود برنامه یکپارچه و مدون برای کنترل و جهت دهی این مداخلات در این بافت همچنان ادامه دارد. علاوه بر مداخلات

مخربی که در بافت تاریخی شهر انجام گرفته که اغلب نیز تخریب قسمتی از این بافت، خیابان کشی و امثالهم بوده، شرایطی جهت ایجاد انطباق این بافت ها با بافت های جدید، و در واقع انطباق با زندگی امروز، فراهم نشده و این موضوع باعث خالی شدن بافت از ساکنان بومی، که بدنبال زندگی بهتر، این محلات را رها کرده و به قسمت های جدیدتر شهر که امکانات بهتر و سطح زندگی بالاتری دارند، رفته اند. مشکلات بهداشتی، اجتماعی، زیست محیطی، اخلاقی و فرهنگی به وجود آمده، فضای آشفته ای در این بافت ایجاد کرده است. در حالی که بخش زیادی از بافت موردنظر تخریب شده و هویت خود را از دست داده است. با توجه به وضعیت موجود، در این پژوهش تلاش بر این است که بتوان چارچوبی برای طراحی این بافت در راستای حفظ و باززنده سازی آن ارائه داد.

روش تحقیق:

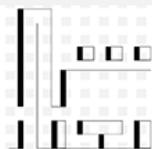
با توجه به موضوع و ماهیت تحقیق، رویکرد حاکم بر فضای تحقیق توصیفی-تحلیلی است. بدلیل اهمیت بافت تاریخی در کالبد شهرها در اتخاذ تصمیمات درست و منطقی برای مداخله در این بافت و ارائه چارچوب مناسب طراحی برای آن در جهت برگرداندن هویت و حیات شهری به آن، نیاز جدی امروزه شهرهاست. در این تحقیق از مشاهده، مصاحبه و گفت و گو با ساکنین بافت تاریخی شهر استفاده می شود. روش جمع آوری اطلاعات کتابخانه ای و میدانی است و نوع تحقیق کاربردی است. جمع آوری اطلاعات در این پژوهش، با مطالعه تحقیقات و مقالاتی که در این زمینه انجام گرفته، کتاب های مرتبط با موضوع تحقیق و با برداشت و بازدیدهای میدانی از محدوده مورد بررسی و مصاحبه و گفت و گو با اهالی و ساکنان محدوده و قدیمی های محل انجام می گیرد.

پیشینه تحقیق:

— کامیلوسیتته در کتاب « هنر ساختن شهرها » در سال ۱۸۸۹، برداشتی کاملاً زیبایی شناسانه از شهرهای قرون وسطی و رنسانس دارد. سیتته شیفته زیبایی و هماهنگی فضای شهرهای تاریخی بود و در مقایسه با شهرهای جدید با شهرهای کهن معتقد بود که شهرهای جدید به علت نظم و ترتیب بیش از حد و یکنواختی شان و بوجود آوردن فضاهای با هویت خاص نازیبا بی تناسب و فاقد ارزش هنری است. ولی می توان ابتدال شهرهای موجود را با بررسی آثار و بناهای تاریخی در گذشته از بین برد. سیتته خواستار ساماندهی فضاهای شهری بود و اعتقاد برآن داشت که در آرایش فضاهای شهری باید از هنر بهره برد. بر این اساس بود که درصدد زنده کردن فضاها و بافت های کهن شهری برآمد و راه حل های هنری را مطرح کرد و در قالب چنین راه حل هایی طرح های تزئینی شهری را عنوان کرد.

— استیون تیزدل و همکارانش، در کتابی با عنوان « احیا محله های تاریخی شهرها » ترجمه سمانه ساریخانی و همکاران، چاپ سال ۱۳۸۸، به طراحی و احیای شهری از طریق احیای تعدادی از مناطق شهری با هم می پردازد و بیان می کند که احیای موفقیت آمیز تنها از بعد کیفی مشخص می شود و در واقع هیچگونه دخالت سحرآمیزی که از طریق آن بتوان به تجربه ادعا کرد که احیا تحقق پذیر است، وجود ندارد. احیا فرایندی پویا و توانمند است که در مناطق گوناگون درجات متفاوتی دارد. احیای موفقیت آمیز باید در ابعاد فیزیکی، اقتصادی و اجتماعی نیز خود را نشان می دهد.

— نوهوم کوهن، در کتابی تحت عنوان « طراحی شهری؛ مرمت و حفاظت » با ترجمه مریم چرخچیان، چاپ سال ۱۳۹۴، تجارب گسترده ای درباره مطالعه علمی در زمینه حفاظت شهری با معماران و شهرسازان به اشتراک گذاشته و در نهایت به طرح ریزی پایه ای برای مطالعه در زمینه حفاظت شهری بر اساس شناخت و بررسی عناصر مختلف کالبدی شهر، برای معماران و شهرسازان پرداخته که در نظر و عمل در حوزه طراحی و حفاظت شهری به آن نیاز دارند.

_ رابرت کوآن، در کتابی با عنوان «اسناد هدایت طراحی شهری؛ چارچوب طراحی شهری، دستور کار توسعه و طرح جامع سه بعدی طراحی شهری» با ترجمه دکتر گلکار، چاپ سال ۱۳۸۵، این کتاب برای آشنایی با ماهیت و ابزارهای متنوع طراحی شهری و کمک به انتخاب ابزارهای بهتر و موثرتر است. این کتاب با ارائه مجموعه‌ای از تعاریف، ضمن روشن کردن اسناد هدایت طراحی شهری، ارتباط میان آن‌ها را نیز بیان می‌کند.

_ دکتر حبیبی و همکارانش، در کتابی با عنوان «بهسازی و نوسازی بافت‌های کهن شهری» در سال ۱۳۸۶، به بررسی انواع بافت‌ها و مسائل و مشکلات آن تاریخچه طراحی و نوسازی و بهسازی، طرح‌های نوسازی و بهسازی بافت‌های قدیم و فرسوده در ایران و مسائل مربوط به این طرح‌ها پرداخته و بیان می‌کند که در هر گونه بهسازی و نوسازی باید بین اهداف و منابع، وسایل رسیدن به آن‌ها هماهنگی ایجاد شود و از تمامی منابع و امکانات به صورت برنامه‌ریزی شده استفاده شود.

_ دکتر حبیبی و ملیحه مقصودی، در کتابی با عنوان «مرمت شهری» در سال ۱۳۹۷، به معرفی و جمع‌بندی نظریه‌ها و شیوه‌های مرمت شهری در بافت‌های قدیمی برای بررسی مواردی مانند تعاریف واژه‌های مرمت شهری و نظریات جهانی و تجارب جهانی در زمینه مرمت شهری می‌پردازد.

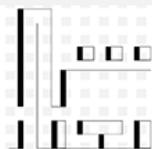
_ آذر علیخانی دهقی، در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «چارچوب طراحی شهری بافت تاریخی بوشهر با رویکرد حفظ، احیا و توسعه گردشگری» در سال ۱۳۹۲، دانشگاه شهید بهشتی (در رشته طراحی شهری)، به شناسایی و معرفی ابعاد و هویت بافت تاریخی بوشهر، از طریق تدوین چارچوب حفاظت تاریخی، در عین فراهم کردن امکان حفظ میراث تاریخی- فرهنگی، زمینه توسعه اقتصادی در راستای تقویت حیات اجتماعی با نقش جدید محدوده در مقیاس شهر و به عبارتی زمینه توانمندسازی بافت تاریخی شهر، می‌پردازد.

_ ابوالفضل مشکینی و همکاران، در مقاله‌ای با عنوان «بررسی مداخله در ساماندهی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری با رویکرد ترکیبی (محلّه زینبیه زنجان)»، در سال ۱۳۹۰، بیان می‌کند که رویکردهای مختلفی مانند بازسازی، بهسازی، نوسازی، توانمندسازی و ... برای بافت‌های فرسوده مورد آزمون قرار گرفته است. ارتقا ارزش زمین و بهره‌وری از آن و حفظ هویت و عناصر فرهنگی و اجتماعی بافت فرسوده مناسب‌ترین شیوه مداخله در بافت فرسوده است. به طوری که هم منافع رویکرد کارکردگرا و هم مزایای رویکرد فرهنگ‌گرا تضمین شود.

_ کامران ذکاوت، در مقاله‌ای با عنوان «طراحی شهری و تأکیدهای محتوایی در نظام هدایت»، در سال ۱۳۸۱، تأکید بر "سیاست‌های طراحی شهری" و "راهنمای طراحی" به عنوان دو حلقه بسیار مهم از زنجیره مولفه‌های شکل‌دهنده اسناد نظام هدایت در برنامه‌های طراحی شهری، می‌کند. و این ۲ عنصر را شالوده هویت مکانی و محتوای راهکارهای اجرایی در چشم‌انداز مطلوب توسعه بیان می‌کند.

_ Elizabeth motley، در پژوهشی تحت عنوان «چارچوب طراحی شهری شهر ویکفیلد»، در سال ۲۰۱۷، به ارائه چارچوب طراحی شهری مرکز شهر ویکفیلد با هدف طراحی فضاهای عمومی جذاب و ارتقا یافته و همچنین، ایجاد یک دیدگاه مشترک برای مکان‌های پر جنب و جوش، می‌پردازد.

وقتی ما آگاهانه محیط شهری مصنوع خود را شکل می‌دهیم، طراحان شهری علاقمند و درگیر با هر دوی محصول و فرآیندی هستند. در حالیکه در عمل، طراحی شهری می‌تواند به هر ۲ محصول و فرآیند توسعه بپردازد (کرمونا، ۱۳۸۵: ۶). طراحی شهری یک حرفه مجزاست ولی طراحی یک میان‌رشته است تا اینکه یک رشته مشخص و خاص؛ نه فقط به این دلیل که مشکلات مواجهه با آن و چالش‌های موجود بسیار پیچیده‌تر از آن است که توسط یک فرد یا متخصص پیش‌رود بلکه همچنین به این دلیل که مسئولیت ایجاد کیفیت کلی محیط شهری اغلب ما بین تخصص‌های مختلف محیط ساخته شده قرار دارد (همان).

سند هدایت طراحی شهری یک اصطلاح عام برای اسنادی است که سازندگان و طراحان و سایر عوامل، به وسیله آن ها توسعه و ساخت و ساز در زمینه طراحی و برنامه ریزی را هدایت می کنند. اسناد مزبور می توانند توسط ادارات محلی، صاحبان زمین، سازندگان و شرکای آن ها، سازمان های تجاری و اجتماعی یا توسط تعدادی از آن ها به صورت گروهی تهیه می شوند. ساز و کار هدایت طراحی شهری می تواند موجبات پشتیبانی از سیاست های طراحی و برنامه ریزی را فراهم کرده، فرآیند مشارکت را تسهیل نموده، چشم انداز را تدوین کرده، استانداردهای طراحی را تعیین کرده و گام های بعدی را تعیین نماید (کوان، ۱۳:۲۰۰۲).

چارچوب طراحی شهری:

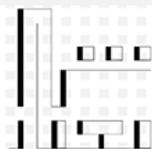
چارچوب طراحی شهری سندی است که چگونگی به اجرا درآوردن سیاست ها و اصول طراحی در مقیاس یک «ناحیه خاص» را تشریح نموده و مصور می سازد. این گونه اسناد برای ناحیه هایی تهیه می شوند که برای «تغییر و تحول»، به کنترل، هدایت و تشویق نیاز داشته باشند. چارچوب طراحی شهری شامل یک چشم انداز ۲ بعدی از زیرساخت های مورد نیاز آینده ی ناحیه است. چنین ناحیه هایی شامل محلات شهری، حوزه های واقع در لبه های شهرها، نواحی و املاک مسکونی، حوزه های حفاظتی، روستاها، سکونتگاه های جدید، ناحیه های شهری واجد ارزش های ویژه طبیعی و همچنین حومه های شهری که جهت متراکم سازی توسعه مناسب تشخیص داده شده اند، می گردد. ناحیه مورد نظر می تواند حوزه ای باشد که احتمالا طی چندین فاز و توسط سازندگان متعدد، مورد توسعه و ساخت و ساز قرار گیرد. چارچوب طراحی شهری معمولا ناحیه ای را مورد پوشش قرار می دهد که احتمالا فقط بخشی از آن در آینده نزدیک ساخته خواهد شد. از چارچوب طراحی شهری برای تنظیم اقدامات و هماهنگ سازی اسناد تفصیلی، نظیر دستورکارها، طرح های جامع ۳ بعدی طراحی شهری، استفاده می شود. از این گونه چارچوب ها با طیف متنوع و گنج کننده ای از عبارات و اصطلاحات دیگر نیز نام برده می شود که از آن جمله می توان به «راهبرد طراحی شهری»، «چارچوب توسعه ناحیه» و «چارچوب برنامه ریزی و طراحی شهری» اشاره کرد (کوان، ۱۷:۲۰۰۲).

سند «چارچوب طراحی شهری» باید در این موارد تهیه شوند:

- برای کلیه ی ناحیه هایی که در سند «برنامه توسعه شهر» نیازمند تهیه چارچوب طراحی شهری شناخته شده باشند.

- برای کلیه ی ناحیه هایی که به واسطه تغییر و تحولات قابل ملاحظه در حال وقوع در آن، نیازمند هماهنگ سازی اقدامات باشند (همان).

به طور کلی چارچوب طراحی شهری از جمله ی اسناد طراحی شهری سیاست گذار است که چگونگی به اجرا درآوردن سیاست های طراحی اسناد بالادست را (نظیر سیاست های طراحی شهری مندرج در سند رسمی «برنامه جامع شهر») در مقیاس یک «ناحیه خاص» تشریح می کند و به تصویر درمی آورد. سند چارچوب طراحی شهری خود شامل مجموعه ای از سیاست ها و اصول طراحی است که انعکاس فضایی آن ها به صورت چشم اندازی دو بعدی (نقشه دیاگراماتیک) از زیرساخت های مورد نیاز آینده ناحیه تهیه می شود. به عبارت دیگر، نقشه انعکاس فضایی- جغرافیایی سیاست های طراحی شهری است که بر اساس طرح مفهومی بهینه در قالب یک نقشه دیاگراماتیک عرضه و در آن الگوی کلی توسعه پیشنهادی متشکل از ۵ لایه کاربری زمین، حرکت و دسترسی، فضاهای همگانی، فرم کالبدی و منظر شهری ارائه می شود. (گلکار، ۱۳۸۷:۵۸). پس از انجام طراحی شهری در سطح کلان، لازم است تا هدایت فرم کالبدی سه بعدی شهر در سطوح پایین تر نیز استمرار یابد. فرآیند تدوین چارچوب طراحی شهری به طور کلی، از مراحل سنجش وضعیت، چشم انداز سازی، سیاستگذاری، طراحی مفهومی، ارزیابی و انتخاب گزینه بهینه تشکیل می شود. ماموریت چارچوب طراحی شهر از طرفی، تفسیر سیاست های کلان برنامه راهبردی برای ناحیه ای مشخص از شهر و از طرف دیگر، آماده کردن چارچوبی برای هماهنگی تصمیمات تفصیلی تر که در مرحله طرح های جامع سه بعدی، تدوین می شوند. یکی از محصولات جانبی چارچوب طراحی شهری، نقشه «ساختار حوزه های طراحی» است که نوع اقدامات، ابزارها و اسناد هدایت و کنترل تفصیلی تر در سطح خرد را نیز تعریف می کند (گلکار، ۱۳۹۷:۴۲۲).

چارچوب طراحی شهری شامل ایده های تهیه مفاهیم طراحی واقع گرایانه بر اساس مشاوره، تحقیق و تجزیه و تحلیل مفاهیم ممکن است ترسیم شوند یا از طریق کامپیوتر مدل شوند. چارچوب طراحی شهری بخشی جدایی ناپذیر از سیستم برنامه ریزی است. چارچوب طراحی شهری ابزاری قدرتمند برای حل مسائل مناطق که تحت تغییرات قابل توجه قرار دارند.

بافت تاریخی:

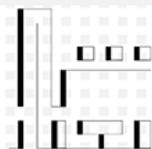
بافت تاریخی کهن شهرهای ایران، مملو از تصاویر و تصورات شهری و مکانی تازه برای تجربه شهر به گونه دیگر است؛ تجربه ای کاملاً متفاوت با دیگر شهرها. ساکنین از طریق بازخوانی خاطره ها در شهر قدیمی می توانند ارزش ها و خاطرات جمعی خود را در شهر جدید کالبد بخشند. بخشی از بافت شهر ها تا قبل از ابتدای شکل گیری شهرها تا قبل از دوران مدرنیسم با توجه به شرایط اجتماعی و اقتصادی و ... زمان خود به فراخور نیازهای ساکنان شهر شکل گرفته است. در شکل گیری این نوع بافت هیچ نوع طرح از قبل پیش بینی شده ای نظارت نداشته است. بسیاری از ارزش های زمان در این بافت ها کالبد یافته اند و عناصر و مجموعه ای با ارزش معماری و شهرسازی در آن وجود دارد که عموماً از سوی میراث فرهنگی ثبت شده اند؛ از این محدوده شهر با نام بافت قدیم (تاریخی) شهر یاد می شود (کلانتری خلیل آباد، ۱۳۸۹: ۹).

باززنده سازی:

در ادبیات مرمت شهری با واژگان مختلفی چون حفاظت، بازسازی، مرمت و توانبخشی مواجه هستیم. با مراجعه به جدیدترین رویکردهای موجود در این رشته به واژه «باززنده سازی» به معنای حیات و کارکرد تازه بخشیدن به یک چیز می رسیم که به همه ابعادی که به زنده و برپاماندن یک شهر می انجامد، اعم از موضوعات کالبدی و غیرکالبدی می پردازد (علایی، ۱۳۹۷: ۳۲). باززنده سازی شهری به منظور بازگرداندن زندگی دوباره به جوامع و اقتصاد شهری و همینطور بهبود بخشیدن به اراضی فرسوده و فعالیت های ناکارآمد جاری در آن و ایجاد فرصت های نوین و محیط زیست بهتر برای نسل های بعدی انجام می گیرد. «پیتر رابرتز» در کتاب «راهنمایی در زمینه باززنده سازی شهری»، باززنده سازی شهری را اینگونه تعریف می کند: چشم انداز و در پی آن اقدام یکپارچه و جامعی که به حل مشکلات شهری انجامیده و می کوشد بهبود مستمر و پایداری را در شرایط زیست محیطی، اجتماعی، کالبدی و اقتصادی بخش های تغییر یافته یا در آستانه تغییر شهر به ارمغان آورد (بهزادفر و رضوانی، ۱۳۹۴: ۸).

با توجه به انواع و روش های مداخله در بافت های تاریخی و کهن شهری، نوع مداخله ما در بافت تاریخی شهر خرم آباد برای باززنده سازی آن، نوع مداخله فرانوگرایانه که تلفیقی از نوگرایانه و فرهنگ گرایانه است و روش بازسازی شهری را برای مداخله در بافت تاریخی شهر و باززنده سازی آن مورد توجه و استفاده قرار می دهیم. مداخله فرانوگرایانه متأثر از نظریه های شهرسازی دهه ۶۰ به بعد می باشد. این مداخله، می تواند تلفیقی از مداخله نوگرایانه و فرهنگ گرایانه باشد که از افراط و تفریط هر ۲ نوع مداخله بکاهد. محور اصلی آن، حفظ تار و پود بافت کهن در کنار دگرگونی های کالبدی- فضایی شهر است (کلانتری خلیل آباد، ۱۳۸۹: ۱۲۶). این نگاه معاصر سازی فضاهای قدیمی را لازمه زندگی امروز می داند و مراقب است تا کمترین آسیب ممکن را به بافت قدیم برساند. هدف از روش بازسازی شهری، بازگرداندن فعالیت به فضا، برگشت به حالت عادی، زنده کردن حیات شهری و در یک کلام، باززنده سازی فضای شهری است. این روش، روشی است که بیشتر در مورد با خواست ها و هدف های فرهنگی و تاریخی- سیاسی انجام می گیرد و کمتر با مسائل مربوط به کاربرد مستقیم و عینی سازمان فضایی گذشته و حفظ بقای آنچه از دست زمان و مردم نجات یافته است، می پردازد. این روش دربرگیرنده ۲ وجهه اساسی است:

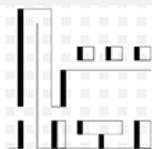
۱- بازسازی مو به مو: بازسازی مطابق با وضعیت گذشته بافت، بازسازی مو به مو گفته می شود مثل بازسازی ورشو

۲- بازسازی در انقطاع با گذشته: در بازسازی در انقطاع با گذشته، چهره و تصویر جدیدی از شهر عرضه می شود، به طوری که چهره ی گذشته بافت پاک شده و چهره نویی جایگزین آن می شود. در این روش، با در نظر گرفتن فعالیت جدید و به دنبال آن فضای جدید، ارتباط بافت، با مفاهیم کالبدی و فعالیتی بافت قدیم قطع می گردد.

گردشگری شهری:

گردشگری معادل دقیق و فارسی واژه توریسم است که در زبان های خارجی به کار گرفته می شود. پیش از این، در ادبیات فارسی گردشگری، از واژه جهانگردی استفاده می شد. منظور از گردشگری سفرهایی است که در زمان فراغت میان مبدا و مقصد با انگیزه های استراحت، فراغت، تفریح، تمدید قوا، تفرج، رفع خستگی های ناشی از کار، لذت بردن از زندگی و انبساط خاطر انجام می گیرد و شخص گردشگر در مقصد، اقامت و اشتغال دائم ندارد. بنابراین سفرهای کاری، تجاری، سیاسی، اداری و مانند این ها که جنبه وظیفه دارند، جزو سفرهای گردشگری به حساب نمی آید (زارع زاده و همکاران، ۱۳۹۴: ۷۹). شهرها از گذشته، یکی از جذاب ترین مکان ها برای گردشگری بوده اند؛ زیرا شهرها پیشرفته ترین و کامل ترین سکونتگاه های انسان را تشکیل داده و در بر گیرنده مراکز مهم اقتصادی، علمی، فرهنگی، پزشکی، تفریحی و ... بوده اند و علاوه بر این ها از جاذبه های طبیعی و میراث فرهنگی نیز بهره مند بوده و همیشه کانون جذب گردشگران هستند (شیبایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۴). امروزه از گردشگری شهری با عنوان یکی از عوامل توسعه اقتصادی، اجتماعی و رفاهی شهر و شهرنشینان یاد می کنند. نخستین شرط موفقیت شهر در توسعه گردشگری شهری وجود زیرساخت های مناسب شهری و مدیریت عاقلانه و مدیرانه در عرصه های سیاسی - اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و مانند این هاست. شهر نیاز به مدیریتی آگاه، سازش پذیر با معیارهای جهانی و آشنا به ویژگی های روحی گردشگران و خواسته های آنان دارد. اولین شرط برای تضمین موفقیت شهر در توسعه توریسم شهری، تسنیق و آمایش جاذبه های شهر و ایجاد تسهیلات و امکاناتی است که دسترسی به جاذبه ها را بیش از پیش آسان سازد (همان). توریسم شهری بخش جدایی ناپذیری از خدمات شهری مورد نیاز شهروندان دائم و غیر دائم آن را تشکیل می دهد و بر همین اساس در حیطه ی وظایف برنامه ریزی و مدیریت شهری واقع می شود. از سوی دیگر توریسم شهری با ارزش های محیط طبیعی و میراث فرهنگی و تاریخی هر شهر ارتباط تنگاتنگی دارد. که از این منظر توجه به استقلال، به این امر، در طرح های توسعه و عمران شهری ضروری می نماید. توریسم شهری علاوه بر کیفیت و کمیت آن یکی از شاخص های مهم توسعه و عمران شهری به حساب می آید. برای تحقق توریسم شهری می بایست مکان ها، جاذبه های گردشگری درون و برون شهری و حومه ای به تناسب رشد شهر و همزمان با آن تسهیلات و تجهیزات گردشگری نیز به تناسب گردشگران فراهم شود. اساسی ترین وجه از ویژگی های یک شهر برای توسعه توریسم شهری تامین امنیت و نظم حاکم بر آن جامعه است و سپس جلوه های دیگر گردشگری. کاهش هویت اجتماعی و فضایی در شهر ها و آلودگی شدید زیست محیطی، تامین نیاز های اجتماعی و فرهنگی و روانی، شهروندان را به سختی ممکن می سازد (همان). در مقایسه با گردشگری طبیعت نهاد که فقط سفر به مکان های طبیعی است، اکوتوریسم منافع مردم فرهنگی و اقتصادی مطمح نظر قرار می دهد. یک گردشگر محلی را از جنبه های زیست محیطی، اجتماعی طبیعت نهاد ممکن است فقط برای مشاهده پرندگان سفر کند، در حالی که یک گردشگر طبیعت گرد همراه راهنمای محلی به تماشای پرندگان می رود، در اقامتگاهی که توسط مردم محلی اداره می شود اقامت می کند و از طریق هزینه ای که می پردازد به اقتصاد محلی کمک می کند. در عصر کنونی، گردشگری و اقتصاد گردشگری، در حال تبدیل شدن به یکی از سریع ترین صنایع رو به رشد جهان و ابزاری برای ایجاد درآمد ملی است که از اصلی ترین ارکان اقتصادی جهان در جهان امروز گردشگری به عنوان راهی جهت توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع، به شمار می رود مورد توجه اکثر کشورها و بخصوص کشورهای جهان سوم قرار گرفته است. با توجه به شکل گیری مفهوم توسعه پایدار، صنعت گردشگری نیز همانند سایر صنایع بدنبال راهی جهت همسویی هرچه بیشتر با مفهوم ذکر شده بوده و در همین راستا انواع گردشگری جایگزین وارد عرصه صنعت گردشگری شده و جایگاه ویژه ای را به خود اختصاص داده اند. تلفیق این بخش از محصول با مفهوم پایداری راهی نوین پیش روی این صنعت جهت دستیابی به توسعه پایدار گردشگری قرار داده است تاکنون رویکردهای مختلفی در زمینه توسعه آن مطرح شده است که مهم ترین آن ها عبارتند از: رویکرد انبوه گرایی که بر توسعه گسترده زیرساخت ها و تأسیسات گردشگری در مقاصد گردشگری (بدون

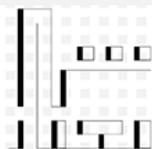

ملاحظات پایداری) تأکید دارد. رویکرد صنعت-محور که براساس آن، گردشگری به عنوان یک صنعت اقتصادی در نظر گرفته می شود و دولت ها از آن به عنوان ابزاری در جهت درآمدزایی بیشتر و رشد و توسعه مناطق، استفاده می کنند که از این طریق ممکن است منابع طبیعی نیز مورد بهره برداری سوء قرار گیرند. رویکرد جغرافیایی- فضایی که از سوی جغرافیدانان و طرفداران حفاظت از منابع طبیعی مطرح شده است و با نگاه برنامه ریزی فضایی، توسعه گردشگری همزمان با حفظ ارزش های اکولوژیکی اتفاق می افتد (اسماعیل زاده و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۴). اختلاف فرهنگی محرک اصلی برای گردشگری می باشد این فرهنگ شامل فرهنگ مادی و غیرمادی می باشد. بافت های تاریخی با دارا بودن فرهنگ مادی و غیرمادی یکی از جاذبه های گردشگری می باشد که هر گردشگری که به دنبال اختلاف فرهنگ می باشد را به خود جذب می کند. فرهنگ بافت تاریخی شامل آداب و رسوم، فرهنگ و هنر، مکان های مذهبی و بناهای تاریخی می باشد (دهقانپور فراشاه، ۱۳۹۴). یکی از شیوه های ارتباط بین فرهنگی، «گردشگری» است که دارای انواع مختلفی همچون: گردشگری تفریحی، گردشگری درمانی، گردشگری فرهنگی، گردشگری اجتماعی، گردشگری ورزشی. در این میان گردشگری فرهنگی گونه ای از گردشگری است که به طور کلی و جزئی به وسیله عرضه های هنری، میراثی یا تاریخی، تهییج و دارای انگیزه شده است. توسعه گردشگری یعنی تغییر و تحول گردشگری در طول زمان و در مقیاس های گوناگون جغرافیایی است. این گونه گردشگری که گردشگری میراث فرهنگی نیز نامیده میشود به بازدید از موزه ها، مکان ها و ابنیه های تاریخی می پردازد و امروزه بخش عمده ای از گردشگری را به خود اختصاص داده است. ایران به دلیل دارا بودن هزاران بنای تاریخی در این زمینه می تواند بسیار موفق باشد. ۲ ویژگی مهم، جاذبه های تاریخی و فرهنگی را از سایر جاذبه های گردشگری متمایز می کند؛ اول وجود آگاهی و اطلاعات قبلی در مورد این جاذبه هاست که انگیزه سفر گردشگری را برای بازدید از این آثار فراهم می آورد و گردشگر به منظور معرفت شناسی بیشتر سفر می کند. در همین خصوص، دومین ویژگی گردشگری فرهنگی، به ویژه گردشگری زیارتی، اندک بودن ضایعات زیست محیطی و آسیب های اجتماعی آن برای جامعه میزبان است (راستاد بروجنی و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۴). فضاهای شهری، به ویژه محدوده های بافت تاریخی و قدیمی به علت وجود جاذبه های نوستالژیک، معماری، فرهنگی و بناهای ارزشمندی که نمادی از شرایط اقتصادی، اجتماعی و اعتقادی آن زمان است از مقاصد گردشگری به شمار می آیند. با توجه به ارزش های گوناگون بافت تاریخی بایستی راهکارها و روش هایی مدنظر قرار گیرند که بتوان از طریق اعمال آن ها ابنیه و فضاهای تاریخی شهرها را با احتیاجات و الزامات زندگی امروزی بشر سازگار و هماهنگ ساخت (شریفی القندیس و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۸).

تأثیرات فرهنگی اجتماعی پیامدهای انواع خاصی از روابط که به دلیل تماس بین آن ها بین گردشگران و میزبان اتفاق می افتد. گردشگران می توانند آداب و رسوم و فرهنگ های مختلفی از جمله دیدن، آفتاب گرفتن و آزمایش غذاهای جدید را تجربه کنند. این امر ذهن انسان را باز می کند و می تواند افق دید را گسترش دهد. با این حال، از مشکلات این صنعت، تأثیر گرفتن مردم محلی از توریست های خارجی و فراموشی فرهنگ محلی می شود، افزایش قیمت ها، و همینطور تمرکز دولت بر گردشگری باعث می شود که از امکانات و نیازهای منطقه چشم پوشی کند (UKEssays, 2017).

معرفی محدوده مورد مطالعه:

هسته اولیه شهر در محدوده محلات بازار، پشت بازار، درب دلاکان، باجگیران و در محدوده حد فاصل خیابان پاسداران و خیابان امام خمینی (ره) قرار داشته است. خیابان حافظ قدیمی ترین خیابان شهر، تا زمان احداث خیابان امام خمینی (ره) در دهه ۳۰ مهم ترین محور شهر محسوب می شده است. قلعه فلک الافلاک در حاشیه شرقی شهر قدیم قرار داشته و محلات قدیم شهر با ساختار ارگانیک محلات ایرانی و البته با تبعیت از ویژگی های طبیعی در میان دره خرم آباد و در غرب رودخانه قرار داشته است. این محدوده در حال حاضر در محدوده خیابان های مجاهدین، امام خمینی (ره)، پاسداران و رودخانه خرم آباد در جنوب واقع شده است. این بافت که بخش عمده توسعه شهر تا اوایل دهه ۳۰ را شامل می شده در حال حاضر توسط سازمان میراث فرهنگی گردشگری و صنایع دستی استان لرستان به عنوان بافت تاریخی شناسایی و به ثبت رسیده است، پس

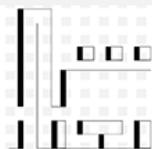
هرگونه مداخله در آن باید با توجه به ویژگی های خاص بافت صورت پذیرد. مجموعه ای از عناصر تاریخی در بافت تاریخی شهر خرم آباد واقع شده که مهم ترین آن ها عبارتند از : قلعه فلک الافلاک، عمارت میرملاس (بلدیه سابق)، امام زاده زیدبن علی، سردر بازار، حمام گپ، زورخانه، کاروان سرای قدیمی (بازار طلافروشها).

در بیان تأثیرات قابل توجه درون محدوده برای پژوهش حاضر، می توان به وجود راه ها و مسیرهای اصلی شهر موجود در محدوده، وجود آثار تاریخی و زیست محیطی ارزشمند موجود در محدوده و چشمه هایی که در محدوده مورد بررسی ما هستند، وجود دارند اشاره کرد. زیرا اینها مهم ترین مواردی هستند که چه برای سطح کیفیت زندگی و آسایش ساکنین محدوده و سایر شهروندان و چه برای جذب گردشگر و بالا بردن وضعیت ظاهری بافت به باززنده سازی آن نیز کمک کرد. با رسیدگی و استفاده از اینها می توان ارزش و جایگاه بافت در شهر را بالا برد و این باعث می شود سطح زندگی ساکنین و کالبد، فرم و ظاهر بافت را ارتقا بخشید. بر اساس نقشه ناحیه بندی شهر خرم آباد محدوده بافت تاریخی در ناحیه ۵ و منطقه ۲ شهر قرار دارد. بر اساس تقسیمات اقلیمی ایران، شهر خرم آباد در منطقه آب و هوایی معتدل و نیمه مرطوب قرار گرفته است. شهر در درون دره ای که رودخانه خرم آباد با جهتی شمالی- جنوبی از خط القعر آن می گذرد قرار گرفته است. رودخانه با با جهتی شمالی- جنوبی شهر را به ۲ قسمت نامساوی شرقی و غربی تقسیم می کند. شیب عمومی شهر از شمال به جنوب است اما با توجه به دره ای بودن و استقرار رودخانه در خط القعر دره در تمامی بخش های مشرف به رودخانه، شیب شرق به غرب و غرب به شرق قابل مشاهده است. آلاینده های زیست محیطی در محدوده بافت تاریخی و فرسوده شهر خرم آباد را می توان در قالب آلاینده های رودخانه و آلاینده های ناشی از دفع نامناسب زباله دسته بندی کرد. محدوده بافت تاریخی خرم آباد تحت پوشش شبکه فاضلاب قرار دارد. اراضی بایر و مخروبه موجود در بافت، محل انباشت نخاله های ساختمانی و زباله های خانگی در شهر خرم آباد و بافت تاریخی این شهر می شود. معیارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی درون بافت فرسوده و تاریخی می تواند مشخص کنند. میزان نیاز به نوسازی بافت، توانایی ساکنان در مشارکت در طرح از لحاظ فنی و اجرایی و ... باشد. از جمله عوامل می توان به ترکیب اجتماعی و تنوع قومی، اشکال خانوار، درآمد، اشتغال مهاجرت و انواع فعالیت های تولیدی و خدماتی اشاره کرد. وجود نقصان فعالیتی و عملکردی در بافت باعث خالی شدن آن از انواع فعالیت های زندگی بخش و عوامل سرزندگی می شود و در پی آن فرسودگی عملکردی بافت و عدم رونق و توسعه بافت را به همراه دارد. محور های اصلی بافت فرسوده موجود به عنوان استخوان بندی محدوده و شهر با توجه به استقرار خدمات مختلف در آن ها، می تواند برنامه ریزی و طراحی شهری را در شناسایی ساختار عملکردی شهر و به تبع آن یافتن مکانیزم هایی در جهت تقویت این عناصر یاری کند. تمرکز شدید فعالیت ها و به تبع آن مراجعه جمعیت کثیری در ساعات صبح و بعدازظهر به محدوده لزوم توجه به نارسایی های عملکردی در خدمات دهی به این گروه ها را اجتناب ناپذیر می کند. محدوده مستقر خدمات و فعالیت های مرکزی، سرزنده ترین پهنه شهر است و این ظرفیت موجب توجه فزاینده به این محدوده خواهد شد. در حال حاضر، ترافیک، آلودگی صوتی، خدمات رسانی نامناسب، عدم کیفیت فضایی به محیط، آلودگی های محیط و ... از مسائلی هستند که ظرفیت های موجود را تهدید می کنند.

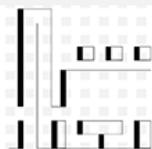
جهت تجزیه و تحلیل وضعیت محدوده مورد مطالعه، ابتدا بیان نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید می پردازیم:

جدول (۱) جدول swot

تهدید	فرصت	ضعف	قوت
- ادامه روند مهاجرت آرام سامنین متمول و بومی و جایگزینی آن ها با مهاجرین تهی دست و غیربومی بافت	- امکان پیاده محور کردن خیابان مجاهدین اسلام برای عبور راحت پیاده در این خیابان و قسمت بازار - تقویت کناره رودخانه برای تبدیل به عرصه خطی گردشگری- تفریحی	- رهاشدن بستر رودخانه بدون توجه به پتانسیل های اکولوژیکی آن - خروج و مهاجرت آرام ساکنین متمول و بومی از بافت - کمبود سرانه کاربری آموزشی	- وجود پارک مفرغ، پارک شهر و پارک ساحلی در محدوده مورد مطالعه با پوشش گیاهی مناسب - وجود پوشش گیاهی خطی در اغلب معابر اصلی و فرعی بافت

<p>- ادامه روند فرسودگی کالبدی و عدم نوسازی و بهسازی بافت</p> <p>- تهدید ارزش های کالبدی فضایی تاریخی و فرهنگی بافت</p> <p>- افزایش حجم ترافیک در صورت توسعه فعالیت های تجاری</p> <p>- خطر نبود دید مناسب از قلعه به عرصه های اطراف به دلیل عدم کنترل</p> <p>- خطر تبدیل عملکرد بافت به عملکرد صرفا خدماتی و تجاری</p> <p>- ناهماهنگی بصری به وجود آمده در بافت بدلیل بی توجهی به ساخت و سازهای جدید حس تعلق ساکنین محله از بین برده و به خروج تدریجی آن ها از بافت می انجامد</p> <p>- ممانعت نکردن از استقرار کاربری های ناسازگار مانند پمپ بنزین و فعالیت های کارگاهی و انبارها در بافت مسکونی تهدیدی برای ترک بافت توسط افراد بومی و اصیل می شود</p> <p>- خطر آلودگی بیشتر رودخانه در اثر فاضلاب و زباله ها</p> <p>- خطر افزایش زباله در نقاط غیرقابل دسترسی و کاهش کیفیت منظر</p> <p>- خطر از بین رفتن جداره های تاریخی و سایقه تاریخی به دلیل ساخت و ساز کنترل نشده جداره ها</p> <p>- خطر ایجاد منظره نامناسب بدلیل تخریب بناهای قدیمی موجود</p>	<p>- ساماندهی مناسب کاربری ها برای جذب جمعیت</p> <p>- ایجاد فعالیت های گردشگری- تفریحی در معابر اصلی و اطراف بناهای تاریخی و رودخانه</p> <p>- فضاهای ریم قلعه فلک الافلاک فرصتی برای ایجاد قرارگاه های تولیدی- فرهنگی جهت جذب گردشگر</p> <p>- امکان احیا و باززنده سازی ارزش های تاریخی و بناها و فضاها با تبلیغات یا نصب تابلوهای راهنما برای جذب گردشگر و -افراد غیرساکن به بافت</p> <p>- امکان استفاده از منابع آب موجود جهت توسعه فضای سبز</p> <p>- پتانسیل بالای رودخانه جهت تبدیل به یک محور فراغتی گردشگری</p> <p>- امکان استفاده و استقرار صحیح پوشش گیاهی به منظور افزایش آسایش اقلیمی</p> <p>- امکان تبدیل خیابان قلعه به پیاده راه</p> <p>- فرصت تاکید بیشتر بر قلعه و ارتباط آن با فضاها و محورهای اصلی و بناهای تاریخی اطراف آن</p> <p>- امکان استفاده و بازسازی بناهایی مانند خانه آیت الله کمالوند و ایجاد فضاهای فرهنگی جهت جذب گردشگر</p> <p>- فرصت کفسازی و بدنه سازی مناسب و هماهنگ با بافت برای زیباسازی محدوده</p> <p>- فرصت ایجاد و تجهیز فضای شهری در محدوده امام زاده زید بن علی (با توجه به طرح اوقاف)</p> <p>- امکان استفاده از خرابه ها و زمین های بایر جهت تامین خدمات موردنیاز و ایجاد فضاهای جاذب جمعیت</p> <p>- قرارگیری بازار قدیمی در محدوده و استفاده از پتانسیل آن جهت جذب جمعیت و گردشگر</p>	<p>- کمبود سرانه های خدماتی و ورزشی، فضای سبز و گذران اوقات فراغت</p> <p>- وجود اراضی بایر، مخروبه و رهاشده</p> <p>- سازماندهی نامناسب فعالیت های تجاری و خدماتی</p> <p>- تداخل تردد سواره و پیاده در بافت</p> <p>- فقدان پارکینگ عمومی</p> <p>- مشکل پارک حاشیه ای در خیابان های حافظ و امام خمینی (ره)</p> <p>- نفوذپذیری پایین بلوک ها</p> <p>- کیفیت پایین کفسازی معابر</p> <p>- وجود کاربری مزاحم پمپ بنزین در محدوده</p> <p>- عدم وجود کاربری های فعال شبانه</p> <p>- حضور گسترده خودرو در معابر و فضاهای همگانی و ازدحام ناشی از آن</p> <p>- عدم پایداری و استحکام بناها در برابر بلایای طبیعی</p> <p>- تعطیل یا تبدیل شدن بناهای قدیمی به انبار یا کارگاه بدلیل عدم توجه به آنها(مثل تعطیلی بازارچه قدیمی خیابان حافظ)</p> <p>- عدم هماهنگی نماهای ساختمان های جدید با بناهای قدیمی و تاریخی</p> <p>- عدم طراحی مسیر پیاده ایمن همجوار رودخانه</p> <p>- عدم شناسایی پل ها و آثار تاریخی مهم بدلیل نداشتن تابلو یا المان مناسب</p> <p>- استفاده از مصالح ساختمانی غیربومی در محدوده</p> <p>- وضعیت نامناسب بهداشتی در زمین های خالی و ابنیه تخریبی</p>	<p>- وجود روخانه به عنوان عنصر شاخص در فضای شهر</p> <p>- نقش مهم محدوده در اقتصاد شهر</p> <p>- قرارگیری بازار مرکزی و قدیمی شهر در محدوده مورد مطالعه</p> <p>- وجود کاربری های جاذب مانند قلعه و ... باعث ورود افراد غیر بومی و گردشگر به بافت</p> <p>- تمرکز بالای سرمایه در قالب عملکردهای محدوده و توانمند کردن صاحبان برای احیا بافت</p> <p>- بافت یکدست مسکونی در پهنه سکونت</p> <p>- وجود پلاک های تجاری در اکثر خیابان های محدوده</p> <p>- وجود پهنه شاخص بازار به همراه راسته های تجاری در مرکز بافت تاریخی</p> <p>- خوانایی بافت بدلیل وجود قلعه فلک الافلاک و مجموعه ای از بناها و مکان های تاریخی در محدوده مورد مطالعه</p> <p>- عبور شریان ها و خیابان های مهم شهر از بافت تاریخی</p> <p>- وجود ارتباط بصری بین پل گپ و بلدیة بدلیل وجود درختان بلند که مانند چتر شده اند</p> <p>- وجود سکانس ساعت فروش ها در خیابان امام خمینی (ره) و وجود ارتباط بصری و دسترسی از خیابان مجاهدین اسلام تا میرملاس</p> <p>- وجود ارتباط دسترسی و تداوم سبزینگی از خیابان مجاهدین اسلام تا میرملاس</p> <p>- توزیع مناسب کاربری های مذهبی در محله، برگزاری مراسم عزاداری در بافت</p> <p>- خوانایی نسبتا خوب محدوده به دلیل دید مناسب به عناصر شاخص</p> <p>- ایجاد خاطرات جمعی به علت وجود حوزه علمیه و مساجد و دانشگاه سابق</p>
---	--	--	--

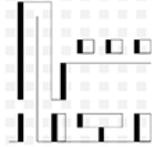
و یادگان که محل عزاداری محروم و شب های قدر هستند	باعث به خطر افتادن سلامت بافت	- امکان استفاده از جمعیت جوان محدوده در پروژه های مختلف بافت	- خطر بی توجهی به بناهای ارزشمند باقی مانده در بافت
- وجود نشانه ها و عناصر شاخص شهر در محدوده مانند قلعه فلک الافلاک، حمام گپ و ...	- تخریب بناهای ارزشمند بافت مانند خانه آیت الله کمالوند و ... باعث از بین رفتن هویت بافت	- امکان ایجاد فضای سبز در اراضی بایر بافت	باعث از بین رفتن هویت بافت می شود

با توجه به بررسی های انجام شده در بافت در صحبت با ساکنین بافت، ساکنین به محل سکونت خود حس تعلق داشته و طراحی مناسب بافت و رسیدگی به شرایط بافت و ایجاد تجهیزات مورد نیاز به اهالی می تواند ساکنین بومی را در بافت نگه داشته و ساکنین قدیمی بافت که از نظر مالی وضعیت خوبی دارند و به دلیل وضعیت بافت و کمبود تجهیزات و امکانات و عدم رسیدگی و طراحی مناسب آن از بافت رفته اند تمایل به بازگشت به این بافت دارند زیرا خیلی از آن ها خانه های خود را رها کرده اند و اگر شرایط مناسب باشند تمایل به بازگشت دارند.

تعداد خرابه های بافت نسبتا زیاد است و منظر بافت را خراب کرده، بسیاری از مهاجرانی که از روستا به شهر آمده اند و وضعیت مالی ضعیفی دارند و نمی توانند در محلات دیگر ساکن شوند به دلیل ارزان بودن زمین به این بافت آمده اند که این افراد توان مالی برای نوسازی و بازسازی خانه های خود را ندارند به همین دلیل خانه های آن ها روزه روز خراب تر می شوند و نمی توانند به بنا رسیدگی کنند. عدم رسیدگی مسئولین شهری به بافت، عدم توانایی ساکنین به خانه و محله خود، تخریب بناهای رها شده، تخریب قسمت بسیار زیادی از بافت توسط شهرداری و رها شدن به دلیل بی برنامه بودن برای این قسمت و در نهایت عدم توجه و رسیدگی به این بافت ارزشمند باعث پایین آمدن سطح زندگی در بافت تاریخی شهر خرم آباد شده است. آثار تاریخی موجود در بافت، وضعیت آب و هوایی شهر و وجود چشمه هایی که در بافت قرار دارد، فضاهای سبز موجود در بافت و درختان کهنسال موجود در بافت از جمله پتانسیل های موجود در این محدوده از شهر هستند که توانایی جذب گردشگر را دارند و تنها با مداخله و طراحی مناسب و رسیدگی به بافت می توان گردشگران فراوانی را به شهر جذب کرد. مداخله در بافت باید با توجه به ارزش های آن و رعایت اصول و الگوهای تاریخی و فرهنگی بافت و با توجه به آداب و رسوم و فرهنگ مردم شهر باشد. با رعایت این شرایط و توجه به اصول طراحی شهر می توان با ارائه یک چارچوب طراحی مناسب به باززنده سازی بافت و جذب گردشگر کمک کرد.

نتیجه گیری:

با توجه به اینکه نرخ رشد جمعیت بافت منفی است، می توان نتیجه گرفت که عوامل متعددی از جمله توسعه فیزیکی شهر در سال های اخیر، کمبود امکانات و خدمات شهری و تأسیسات زیربنایی درون بافت، مهاجر فرستی بافت و جایگزینی افراد غیربومی به جای افراد بومی با فرهنگ های متفاوت و از عوامل اصلی است که باعث شده نرخ رشد جمعیت بافت در سال های اخیر منفی شود. عوامل اقتصادی مثل گروه شغلی، درآمد، نوع تملک واحد مسکونی و ... و عوامل اجتماعی مثل سطح سواد، بعد خانوار و مدت زمان اقامت و ... عوامل تأثیرگذار در تمایل افراد را جهت بهسازی و نوسازی افزایش می دهد. اما این عوامل در بافت، منفی است و وضعیت اجتماعی و اقتصادی ساکنان بافت چندان بالا نیست. این بافت از لحاظ جنبه های مختلف کالبدی، اقتصادی و اجتماعی با فرسودگی فزاینده ای روبروست. در این بافت به دلیل نبود انگیزه بهسازی، مرمت و تعمیر و تجدید بنا به دلایل مختلفی مانند کم عرض بودن معابر، کمبود تأسیسات زیربنایی، کم دوام بودن مصالح سنتی مورد استفاده و ...، پایین بودن قیمت زمین و مسکن در این محدوده نسبت به نقاط دیگر شهر، سخت گیر بودن قوانین و مقررات، ضعیف بودن توان مالی ساکنان بافت و ... از عوامل افزایش فرسایش شتاب فرسودگی و تخریب کالبدی بافت به حساب می آیند. بازآفرینی فرهنگ مبنا کلیدی ترین سرنخ های خود را در بین صنایع خلاق فرهنگی جستجو کرده و با به دست گرفتن رشته صنایع خلاق و با استفاده از الفبای تعریف کننده این جریان، به هدف خود رسیده که در آن ماهیت فرهنگی محدوده تاریخی بازبایی شده و محدوده در ابعاد متعدد کالبدی، اجتماعی و محتوایی، در مسیر نوزایی و باززنده

سازی قرار خواهد گرفت. بسیاری از سیاست های بازآفرینی فرهنگ مینا، ریشه در توجه به صنایع خلاق و جذب طبقه خلاق دارند، بنابراین، حفاظت و احیا ابنیه واجد ارزش تاریخی علاوه بر ایجاد حال و هوایی ویژه که با سایر بخش های شهر متفاوت و برای طبقه خلاق، جذاب است. ما در این پژوهش روند مداخله فرانوگرایانه، که تلفیقی از مداخله نوگرایانه و فرهنگ گرایانه است و محور اصلی آن حفظ تارو پود بافت تاریخی در کنار تغییرات کالبد و فضای شهر است یا به عبارت دیگر معاصر سازی فضاهای تاریخی با کمترین آسیب ممکن به آن، و با روش بازسازی شهری، یعنی بازگرداندن فعالیت به فضا و بازگشت به حالت عادی زنده کردن حیات شهری با حفظ بقای آنچه از دست زمان و مردم نجات یافته با ۲ روش بازسازی موبه مو یا مطابق با وضعیت گذشته بافت و بازسازی در انقطاع با گذشته و عرضه تصویر و چهره جدید. با توجه به اینکه هدف ما جذب گردشگر به بافت تاریخی است و برای جذب گردشگر از جنبه تاریخی- فرهنگی بافت استفاده می شود برای جذب گردشگران فرهنگی. پس در ارائه طرح و پیشنهاد جهت باززنده سازی بافت جنبه تاریخی- فرهنگی بافت توجه بیشتری می شود و این باززنده سازی بیشتر بر مبنای ارزش های تاریخی فرهنگی محدوده بافت تاریخی موردنظر انجام می گیرد.

از جمله پیشنهادات و طرح های پیشنهادی محدوده در این پژوهش عبارتند از:

__ برطرف کردن کمبودهای امکانات و خدمات شهری موردنیاز ساکنان بافت که مجبور هستند برای تأمین نیازهای خود به مناطق دیگر سفر کنند و با برطرف کردن این کمبودها باعث می شود که افراد بومی در بافت بمانند و از مهاجرت جلوگیری کنند.

__ ایجاد کاربری های برای تأمین رفاه عمومی مانند فضای سبز و ... در زمین های بایر.

__ استقرار کاربری هایی مانند موزه، کتابخانه، فرهنگسرا، خانه گردشگر و ... در خانه های با ارزش تاریخی درون بافت مانند خانه آیت الله کمالوند، خانه مهر و خانه آخوند ابو و ... برای حفظ این بناهای با ارزش و افزایش سطح آگاهی مردم از اهمیت و ارزش بافت های تاریخی، برای جلوگیری از تخریب و فرسوده شدن این بافت ها.

__ گشایش های کالبدی در مسیر ها، برای بالابردن خدمات رسانی به عنوان دسترسی آسان شهروندان به خدمات موردنیاز و کاهش ترافیک و انتقال سریع نیروهای امداد در زمان حوادث غیرمترقبه به محل حادثه.

__ برنامه ریزی صحیح برای جمع آوری زباله ها با مشارکت ساکنان.

__ تدوین قوانین و مقررات لازم و توانمند سازی و کمک به ساکنین جهت بهسازی و تعمیر بناهای فاقد ارزش و فرسوده بافت برای جلوگیری از خطرات تخریب و ... در هنگام زلزله و بلایای غیرمترقبه.

__ بهسازی واحدهای مسکونی توسط ساکنین با توانمند سازی و کمک بخش دولتی به آن ها.

__ برنامه ریزی برای ساماندهی شبکه های آب سطحی و هدایت آب با راه های بهداشتی.

__ ساماندهی و طراحی شهری میدان گپ (بزرگ)

__ ساماندهی و طراحی شهری میدان سه سیک (کوچک)

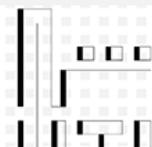
__ ساماندهی و طراحی مجموعه شهری پیرامون امام زاده زید بن علی

__ ساماندهی و طراحی شهری سبزه میدان

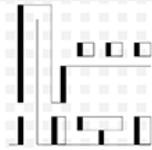
- __ طراحی و طراحی جداره روبروی قلعه و دانشگاه سابق
- __ مرمت و بازسازی خانه آیت الله کمالوند
- __ مرمت و بازسازی کاروانسرای قدیمی خیابان حافظ
- __ طراحی بخش تخریب شده درون محلات پشت بازار و درب دلاکان
- __ طراحی هماهنگ با فرهنگ و تاریخچه بافت از باغ فیض تا قلعه و بدنبال آن راسته بروجردی تا حمام و میدان گپ و کاروانسرا و خیابان حافظ (طراحی محور تاریخی - گردشگری)
- __ طراحی مسیر پیاده در خیابان مجاهدین و خیابان قلعه.
- __ تقویت و طراحی عرصه های خطی مانند کناره رودخانه.
- __ ساماندهی مناسب کاربری های برای جذب جمعیت.
- __ طراحی کف و بدنه هماهنگ با بافت.
- در جدول زیر، سیاست ها ، اصول و رهنمود های طراحی در ۵ لایه کاربری زمین، حرکت و دسترسی، فضاهای همگانی، فرم کالبدی و منظر شهری بیان شده است:

جدول ۲) سیاست ها، اصول و رهنمودهای طراحی

<p>حذف کاربری ناسازگار پمپ بنزین از محدوده بافت تاریخی- ایجاد کاربری های فعال در شبانه روز، مرمت و بازسازی خانه آیت الله کمالوند در کوچه گرداب- تبدیل آن به (کاربری فرهنگی) موزه برای جذب گردشگران، ایجاد و قرارگیری کاربری های فعال در شب در سر کوچه ها و در قسمت ورودی و خیابان ها و معابر اصلی بافت، طراحی زمین های بایر و رها شده به صورت فضاهای همه شمول ، احیا کاروانسرای قدیمی خیابان حافظ و تبدیل آن به کاربری فرهنگی برای ایجاد فضا و مکان جاذب جمعیت و گردشگر، طراحی بناهای مخروبه بافت هماهنگ با الگوهای تاریخی محدوده ، ساماندهی کاربری های بافت برای جذب جمعیت، طراحی فضای سبز در زمین های بایر محدوده بافت، ایجاد و در نظر گرفتن کاربری هایی که نیازهای مسافری را تأمین کند، در نظر گرفتن کاربری های تجاری خدماتی در ارتباط با فعالیت های لایه های پشت ورودی، ساماندهی کاربری های متنوع از لحاظ زمانی برای فعالیت در طول شبانه روز در بافت تاریخی، طراحی پارکینگ عمومی برای بافت، طراحی و ایجاد کاربری های تفریحی مانند کافه در کناره رودخانه، بکارگیری کاربری های اوقات فراغت مانند خوراکی فروش ها و ... در میدان ها</p>	<p>کاربری زمین</p>
<p>حذف و جلوگیری از پارک حاشیه ای خودرو، جلوگیری از پارک خودرو در زمین های بایر و پارک در رودخانه، مناسب سازی کفسازی سواره و پیاده در محدوده بافت، طراحی ایستگاه حمل و نقل عمومی با نظر ساکنین در بافت، پیاده محور کردن خیابان قلعه، خیابان مجاهدین اسلام و راسته بروجردی ها، جلوگیری از پارک خودرو در نزدیک تقاطع ها- جلوگیری با ایجاد مانع فیزیکی و طبیعی و یا طرح کف خاص در این قسمت ها در بافت، قابل رؤیت بودن تقاطع ها از فاصله مناسب، قرارگیری تابلوهای تعیین مسیر در فاصله مناسب از تقاطع ها، طراحی مسیر ایمن برای عبور پیاده از خیابان، دورکردن محل پارک خودروها از کناره رودخانه</p>	<p>حرکت و دسترسی</p>
<p>تقویت و طراحی کناره رودخانه جهت تبدیل به عرصه خطی گردشگری و تفریحی، ایجاد فعالیت های تفریحی- گردشگری در معابر اصلی و اطراف بناهای تاریخی و رودخانه- با تقویت فضاهای سبز موجود و ایجاد کاربری های تفریحی مانند کافه و چایخانه و ... و ایجاد فضاهایی برای مکث و تفریح مردم، ایجاد مبلمان شهری مناسب در بافت، طراحی فضاهای سبز</p>	

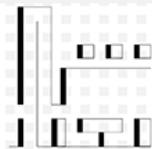
<p>برای تجمع افراد، ایجاد و طراحی تولیدی فرهنگی در حریم قلعه- در فضای جلوی قلعه که بی استفاده و خالی مانده می توان فعالیت هایی مانند فروش صنایع دستی و ... ایجاد کرد، توسعه فضای سبز در اطراف منابع آب و چشمه های موجود در بافت، طراحی رودخانه به عنوان یک محور فراغتی و گردشگری، ایجاد ارتباط بین قلعه با فضاها و محورها و بناهای تاریخی اطراف، ایجاد و طراحی فضای شهری مناسب و جاذب جمعیت در اطراف امامزاده زید بن علی، طراحی مکان های مکت در محدوده، ایجاد و تقویت فعالیت هایی در فضا که حضور نسبتا مداوم افراد در بافت را بدنیا داشته باشد، حذف گوشه های کم تردد و کم نور در بافت، پیش بینی عرصه های مورد نیاز گروه های مختلف سنی در بافت، تأمین امنیت فضا برای حضور زنان، کودکان و سالخوردهگان در بافت- نورپردازی مناسب و عدم وجود فضاهای تاریک و فضاهایی که دید مناسبی به آن ها وجود نداشته باشد، ایجاد امکان گزینش محل های مختلف برای انجام یک فعالیت در فضا، ایجاد امکان تغییرات موسمی در فضا برای مراسم خاص در ایام خاص، ایجاد امکان حضور گروه های مختلف اجتماعی در کنار هم بدون این که الزاما فعالیت یکسانی انجام دهند، ایجاد امکان حضور فعالیت های مرتبط با هم در فضا، پیش بینی عناصر ارتباط سطوح مانند پله ها و رمپ ها- برای فضاهایی که اختلاف سطح و اختلاف ارتفاع دارند از رمپ و پله استفاده شود مانند ارتباط پل گپ و پل حاجی با ساحلی، پرهیز از ایجاد گوشه های تاریک در فضای بافت، پرهیز از بکارگیری میلمان حجیم و غیر قابل جابجایی- طراحی و استفاده از میلمان منعطف و ساده و در عین حال زیبا، ایجاد فضاهایی که قابلیت توقف و نظاره اطراف را به افراد بدهد، تعریف عرصه ها با عناصر غیرصلب مانند استقرار میلمان با پوشش گیاهی در کناره رودخانه- ایجاد پوشش گیاهی در کناره رودخانه، ایجاد منظرگاه هایی بر روی پل ها برای نظاره رودخانه و کناره ها، امکان نفوذ آسان پیاده به فضای کناره رودخانه، جلوگیری از متروک ماندن فضاهای زیر پل در شب و روز، ایجاد محل هایی برای گردهمایی خانوادگی و دوستانه، خلوت و انزوای فردی، تجهیز فضا برای گردهمایی های بزرگ</p>	<p>فضاهای همگانی</p>
<p>شاخص کردن تقاطع ها با جنس و رنگ مختلف، ایجاد هماهنگی بین نماها ساختمان ها با توجه و نظارت بر مرمت و بازسازی بناهای تخریب شده یا در حال تخریب، احیا و باززنده سازی ارزش های تاریخی و بناها و فضاها با تبلیغات یا نصب تابلوهای راهنما برای جذب گردشگر به بافت، نصب تابلو راهنما در بافت برای هدایت گردشگر به سمت ابنیه تاریخی، کفسازی و بدنه سازی مناسب و هماهنگ با بافت برای زیباسازی محدوده، ایجاد باند کندرو و تندرو در ورودی (سمت مسجد توسلی)، تأمین روشنایی بافت، جلوگیری از مسدود کردن دید توسط جدول، تابلوهای راهنما و تبلیغاتی، حفظ محصوریت در امتداد حرکت در مسیر های بافت مانند مسیری ورودی از سمت مسجد توسلی، استفاده از سبک معماری و مصالح بومی خاص شهر در محدوده بافت، حفظ مسجد توسلی و زورخانه به عنوان عناصر شاخص در ورودی، طراحی کف به صورتی که عابرین را تشویق به مکت کند، طراحی یا بهسازی به طوری که مشکلی برای جهت یابی افراد ایجاد نکنند، توجه به ابعاد فضا برای امکان درک فضا، پیش بینی محل اتصال راه به میدان، حفظ محصوریت در میدان بصورتی که آسمان دیده شود، شاخص کردن عناصر کالبدی میداین بافت که باعث تصویر ذهنی افراد می شود، اجتناب از هر نوع ساخت و ساز که دید به ابنیه تاریخی را مخدوش کند، طراحی کالبدی و کفسازی مخصوص بطوری که سواره را تشویق به کاهش سرعت کند- طراحی کفسازی ها با جنس و رنگ خاص و استفاده از موانع فیزیکی و طبیعی در مسیر ها برای ترغیب سواره به کاهش سرعت، عدم ایجاد موانع دید جلو محل عبور پیاده، هماهنگی روشنایی مسیر با روشنایی بدنه، توجه به ترکیب رنگی عناصر مستقر در کناره در زمینه طبیعی، جداره سازی مناسب رودخانه در محل هایی که امکان سقوط دارد، ایجاد پلکان یا راه هایی امن برای دسترسی به آب در محل هایی که سطح آب با کناره اختلاف ارتفاع دارد، امکان تخلیه آب به مسیر های کمکی در مواقع سیلاب</p>	<p>فرم کالبدی</p>
<p>طراحی فضای سبز و پارک برای زیباسازی منظر شهری، زیباسازی میلمان موجود و ایجاد میلمان شهری زیبا در بافت، امکان استفاده و استقرار صحیح پوشش گیاهی برای آسایش اقلیمی، کاشت پوشش گیاهی در طرفین مسیر ورودی، توجه به بسته نشدن دید توسط عناصر کالبدی فضا، باریک شدن تدریجی دید با پوشش گیاهی با رفتن به سمت خیابان حافظ و نزدیک مسجد توسلی، ترکیب تدریجی و تغییر از طبیعت به محیط مصنوع، رعایت شرایط آسایش اقلیمی، وجود آب و درخت و پوشش گیاهی در میداین بافت به صورتی که مزاحم افراد حاضر در فضا نشود، ایجاد بدنه نرم در میدان با پوشش گیاهی، پوشاندن باغچه های پای درختان توسط قابهای مشبک، پرهیز از باغچه های نواری در لبه پیاده رواها، جلوگیری از راکد ماندن آب رودخانه در فصول کم آب، کمک به رویت نمودن حرکت آب، جلوگیری از ورود زباله و ... به رودخانه، ممانعت از</p>	<p>منظر شهری</p>

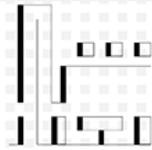
نابودی پوشش گیاهی در اثر کناره سازی، ممانعت از خشک شدن رودخانه در خشکسالی ها، تعیین و تجهیز محل هایی برای دسترسی به آب، خوش منظر بودن بدنه ها در هنگام فرونشستن آب، احداث شیب بندهای مناسب با استفاده از پوشش گیاهی برای جلوگیری از ریزش خاک بستر و بدنه ها، پرهیز از دخالت در وضعیت بستر رودخانه، رعایت نکات فنی در احداث پل ها، درختکاری خیابان های محدوده

فهرست منابع:

- ۱- ابلقی، علیرضا، ۱۳۸۰، «بافت تاریخی، حفاظت، مرمت، بهسازی یا نوسازی»، هفت شهر، شماره ۴، ۱۲۴-۱۱۳.
- ۲- اسماعیل زاده، حسن؛ و همکاران، ۱۳۹۵، «تاثیرات متقابل توسعه پایدار گردشگری با توسعه پایدار اجتماعات محلی»، فصلنامه فضای گردشگری، سال ششم، شماره ۲۱، ۶۱-۴۱.
- ۳- بنتلی، ای یین؛ و همکاران، ۱۳۹۸. «محیط های پاسخده». ترجمه: مصطفی بهزادفر. چاپ چهاردهم. تهران: انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران.
- ۴- بهزادفر، مصطفی؛ رضوانی، نوشین، ۱۳۹۴، «بررسی تطبیقی هنجارهای ریخت شناسی شهرسازی اسلامی در بافت تاریخی (محلله سرچشمه شهر گرگان)»، فصلنامه پژوهش های معماری اسلامی، سال ۳، شماره ۶، ۲۲-۳.
- ۵- پاکزاد، جهانشاه؛ بزرگ، حمیده، ۱۳۹۷، «الفبای روانشناسی محیط برای طراحان»، چاپ ششم، تهران: انتشارات آرمانشهر.
- ۶- جادی، یعقوب؛ و همکاران، ۱۳۹۵، «مطالعه اهمیت حفاظت منابع طبیعی در جهت رسیدن به اهداف گردشگری و توسعه پایدار شهری»، کنفرانس بین المللی پژوهش در علوم و تکنولوژی، ۸-۱.
- ۷- جلالی، آزاده؛ و همکاران، ۱۳۹۷، «اولویت بندی راهبردها در تهیه سند "چارچوب طراحی شهری" در مرکز شهر جدید گلپهار با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی AHP»، مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری، سال ۵، شماره ۱، ۱۷۱-۱۵۳.
- ۸- حبیبی، سید محسن؛ ۱۳۹۶، «مرمت شهری»، چاپ نهم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ۹- خاکی، غلامرضا؛ سال ۱۳۹۱، « کتاب روش تحقیق (با رویکرد پایان نامه نویسی)»، چاپ دهم.
- ۱۰- دهقانپور فراشاه، محمدحسین؛ ۱۳۹۴، «توسعه گردشگری فرهنگی در بافتهای تاریخی نمونه طراحی (محلله شاهابوالقاسم یزد)»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ۱۳-۱.
- ۱۱- راستاد بروجنی، مرضیه؛ و همکاران، ۱۳۹۶، «واکاوی اثرات بافت های تاریخی بر توسعه گردشگری فرهنگی شهرستان گمیشان»، دوره ۲، شماره ۵، ۸۷-۱۰۸.
- ۱۲- زارع زاده، معصومه؛ و همکاران، ۱۳۹۴، « چگونگی مداخله زمینه گرا در پایداری و باززنده سازی بافت های تاریخی با بهره گیری از روش چیدمان فضا»، معماری و شهرسازی، شماره اول، ۷۵-۹۰.

- ۱۳- سلیمی، کورش؛ زادمهر، بهناز، ۱۳۹۴، «ارتقا کیفیت فضایی محلات در فرآیند نوسازی بافت های فرسوده»، همایش ملی معماری و شهرسازی بومی ایران، ۱۳۹۴، ۱-۱۳.
- ۱۴- سعیدی مفرد، ساناز؛ مفیدی شمیرانی، سید مجید، ۱۳۹۵، « معرفی اسناد هدایت طراحی شهری الگوی رشد هوشمند و کاربست آن در ایران»، باغ نظر، شماره ۴۳، ۱۱۶-۱۰۱.
- ۱۵- شریفی القندیس، بابک؛ و همکاران، ۱۳۹۶، «اهمیت نگهداری و احیا بافت های تاریخی و تأثیر آن در گردشگری و توسعه پایدار شهری(نمونه موردی: شهر خامنه)»، ماهنامه پژوهش در هنر و علوم انسانی، سال دوم، شماره ۳، ۴۰-۲۳.
- ۱۶- شبیانی، حمیدرضا؛ و همکاران، ۱۳۹۶، «بررسی جایگاه گردشگری شهری پایدار محور تاریخی سنگ سیاه شیراز»، کنفرانس پژوهش های معماری و شهرسازی اسلامی و تاریخی ایران، ۱-۱۳.
- ۱۷- علایی، نیره سادات؛ ۱۳۹۷، «باززنده سازی بافت تاریخی شهر فاس با اولویت حفظ منظر بومی آن»، فصلنامه هنر و تمدن شرق، شماره ۲۰، ۳۶-۳۱.
- ۱۸- علیخانی دهقی، آذر؛ ۱۳۹۲، «چارچوب طراحی شهری بافت تاریخی بوشهر با رویکرد حفظ، احیا و توسعه گردشگری»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، ۱-۱۰.
- ۱۹- فرجی راد، عبدالرضا؛ سید نصیری، سیده ژاله، ۱۳۸۹، «رویکردهای تحلیلی در توسعه پایدار گردشگری شهری»، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال هفتم، شماره ۲۵، ۴۰-۲۹.
- ۲۰- کرمانا، متیو. ۱۳۸۵. مکان های عمومی، فضاهای شهری؛ ابعاد گوناگون طراحی شهری. ترجمه: اسماعیل صالحی - مهشید شکوهی - فریبا قرائی - زهرا اهری. تهران: انتشارات دانشگاه هنر.
- ۲۱- کلانتری خلیل آباد، حسین؛ ۱۳۸۹، «مرمت بافت های تاریخی شهرها»، چاپ اول.
- ۲۲- کوآن، رابرت، ۲۰۰۲. اسناد هدایت طراحی شهری. ترجمه کورش گلکار- سولماز حسینیون. تهران: انتشارات اسلیمی.
- ۲۳- کیائی، بهاره؛ ۱۳۸۸، «ارائه چارچوب طراحی فضاهای شهری با تاکید بر ویژگی های عناصر و منابع فرهنگی / کالبدی شهری - نمونه موردی: محدوده مجموعه تالار شهر تا تالار وحدت»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس
- ۲۴- گلکار، کورش؛ سال ۱۳۸۵، « اسناد هدایت طراحی شهری؛ چارچوب طراحی شهری، دستور کار توسعه و طرح جامع سه بعدی طراحی شهری»، چاپ اول.
- ۲۵- گلکار، کورش؛ ۱۳۷۹، « مولفه های سازنده کیفیت طراحی شهری»، نشریه علمی-پژوهشی صفا، شماره ۳۲، ۳۸-۶۵.
- ۲۶- گلکار، کورش؛ ۱۳۸۷، « طراحی شهری سیاست گذار و طراحی شهری طرح ریز(الگوهای عملیاتی برای تدوین ابزارهای هدایت و کنترل در ایران)»، دوره ۱۷، شماره ۴۶، ۶۶-۵۱.
- ۲۷- لطفی، سهند؛ و همکاران، ۱۳۹۶، « تدوین چارچوب مفهومی کاربست اصول و آموزه های بازآفرینی شهری فرهنگ مینا) بافت تاریخی شیراز»، نشریه علمی- پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران، شماره ۱۳، ۲۴۵-۲۲۹.

۲۸- لطفی، سهند؛ و همکاران، ۱۳۹۳، «تدوین چارچوب طراحی شهری برای خیابان ملاصدرای شیراز با رویکرد افزایش تعاملات اجتماعی»، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۳۶، ۲۴-۹.

۲۹- مدنی پور، علی؛ مترجم نوریان، فرشاد، ۱۳۹۶، فضاهای عمومی و خصوصی شهر، ۲۷۳-۲۵۹.

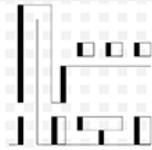
۳۰- وارثی، حمیدرضا؛ و همکاران، ۱۳۹۱، « ساماندهی بافت فرسوده شهری (شهر شیراز)»، مجله علمی تخصصی برنامه ریزی فضایی، شماره ۲، ۱۵۶-۱۲۹.

۳1- DE MAGALHA, C. (2015). "urban regeneration". Elearnica, 913-925.

۳2- MCDONALD, S., MALYS, N., MALIENE, V. (2009). "urban regeneration for sustainable communities: A case study". Baltic journal on sustainability, 15(1), 49-59.

۳3- MC GRAT, B. (2011). "the metacity: A conceptual framework for integrating ecology and urban design". Challenges, (2), 55-72.

۳4- The state of Victoria Department of Environment Land, Water and planning. (July 2015). "urban design frameworks". Victoria state government environment land, water and planning. 1-5.

Developing an urban design to revitalize the historical fabric of Khorramabad city and promote tourism development

seyedeh zohreh shahrokhi¹,kianoosh Zakerhaghighi²

Abstract

The historical and dilapidated context covers a significant part of our cities, which due to special problems, it has been taken out of the city life and has become a problematic part. The migration of high- and middle-income social groups from the center to the suburbs and their replacement by low-income social groups has provided the ground for management intervention, planning, design, and revitalization of the historical fabric of cities. The historical context of Khorramabad due to lack of attention and care has led to the migration of its native and original inhabitants and the arrival of non-native groups and rural immigrants. The Urban Design Framework is a document that describes and illustrates how to implement policies and design principles at the scale of a particular area. Optimally presented in the form of a diagrammatic map in which the general pattern of the proposed development is presented in 5 layers. This document usually covers an area that is likely to be only partially built in the near future and is used to set up actions and coordinate detailed documentation. . Regeneration is an integrated and comprehensive vision and action that leads to solving urban problems and seeks to continuously improve and sustain the environmental, social, physical and economic conditions of the changed or on the verge of change sectors.

1-Department of Urban Planning, Hamedan Branch, Islamic Azad University, Hamedan, Iran

2-Department of Urban Planning, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran